

Hvad handler Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift (ikke) om?

Lotte Rienecker, medlem af redaktionen

Denne leder handler om en af dette nummers artikler: Ane Qvortrup og Tina Bering Keiding (2015): "DUT som didaktisk felt – en empirisk analyse af didaktiske temaer i perioden 2006-2013" som på empirisk og teoretisk grundlag afdækker hvad DUT har handlet om siden sit første nr. i 2006. Det er en sjælden gave for et tidsskrift at få en analyse af tidsskriftets artiklers fokuspunkter. Det er en artikel som spejler ikke bare DUT, men også søger at spejle dansk universitetspædagogik og didaktik (som defineres som "den deldisciplin af pædagogikken, som beskæftiger sig med opdragelsens og undervisningens mål, indhold og metode" (Broström & Hansen, 2006) s. 3). Artiklen handler om hvad der optager de der skriver artikler og lærebøger om universitetspædagogik i disse år, såvel som hvad der ikke skrives om: de blinde pletter. Jeg er én af dem der i sin tid tog initiativ til at starte DUT, og jeg synes det er en meget interessant spejling der med "DUT som didaktisk felt – en empirisk analyse af didaktiske temaer i perioden 2006-2013" bydes op til. Forfatterne har analyseret abstracts fra 115 artikler fra 2006-2013. Deres konklusion på analysen lyder at undervisningsmetoder er langt den største emnekategori, og at det er handlings- og dialogorienterede undervisningsformer der er et stærkt fokus på (men ikke forelæsningen eller andre underviserfremlæggelser):

"Ser vi nærmere på, hvilke metodiske grundformer de 50 metoderelaterede bidrag beskæftiger sig med, viser det sig, at de altovervejende har fokus på den studerendes omgang med undervisningens indhold, enten individuelt eller i grupper (Dupont, 2012), eller på undervisningens socialdimension, blandt andet dialogiske undervisningsformer (Dalsgaard, 2011; Hovgaard, 2011)." (Qvortrup & Keiding, 2015:14).

Det Qvortrup & Keiding savner i DUT, er stof om indholdsudvælgelse, stof om undervisningsmetoder som er set i forhold til undervisningens mål og hensigt, stof om studenterperspektivet på undervisning, og endelig stof om undervisningens værdier og etik. Som konklusion på deres mangelanalyse skriver forfatterne at:

"Konsekvensen er, at DUT kun i meget begrænset omfang kan tilbyde sig som refleksionspartner i forhold til at reflektere det didaktiske grundlag eller pege på andre didaktiske eller værdimæssige udgangspunkter for didaktiske valg. Dette synes at afspejle en international tendens. Således konkluderer Tight (2004) på baggrund af sine omfattende metaanalyser, at forskere inden for videregående uddannelse tilsyneladende ikke finder det relevant at engagere sig i teoretiske diskussioner." (Qvortrup & Keiding, 2015:18).

Og videre:

"Konsekvensen er, at DUT kun i begrænset omfang kan bidrage til at kvalificere undervisernes refleksioner i relation til de øvrige didaktiske kategorier, som dog til en hver tid er i spil i den praktiske didaktik." (Qvortrup & Keiding, 2015:18).

Og endelig:

"Man kan diskutere, om dette er et problem. Men hvis man tilslutter sig Tight's (2008a) udgangspunkt om, at formålet med universitetspædagogisk forskning er at bidrage til kontinuerlig faglig udvikling af de, som beskæftiger sig med universitetsundervisning, vil det efter vores opfattelse være ønskværdigt, at et tidsskrift som tilstræber at bidrage til etablering af en bred, fælles offentlighed om universitetspædagogiske problemstillinger (Jensen, 2006) i højere grad beskæftiger sig med didaktikken i al dens mangfoldighed, både empirisk og teoretisk." (2015:18).

Det der kommer til at være blinde pletter hvis man forestiller sig et bredt didaktisk udsyn og en bred repræsentation af mulige emner, bliver så de andre såkaldte didaktiske kategorier 'intention', 'indhold', 'metoder', 'medier', 'deltagere' og 'organisatoriske rammer'. Især bemærker Qvortrup og Keiding at undervisningens indhold (udvælgelse, valg og fravalg) såvel som de studerende sjældent tematiseres direkte, og således heller ikke sammenhængen mellem undervisningsmetoder og undervisningsindhold og/eller undervisningens deltagere. Metoderne står i forgrunden i en sådan grad at de nærmest synes at selvstændiggøre sig! Samme kritik fremføres af bl.a. psykologiprofessor Svend Brinkmann som (med folkeskolepædagogik i tankerne) har skrevet kritisk om "Uren pædagogik i en overfladisk tid":

"Få spørger længere, hvad det er værd at lære eller hvilket menneske- og fællesskabssyn, der bør være styrende for pædagogiske interventioner. De fleste koncentrerer sig om det "overfladiske" spørgsmål om midler - "virker det?" - mens få diskuterer det dybe spørgsmål om mål - "til hvad?"

[...]

"Aktuelle pædagogiske diskurser, der lægger vægt på læringsstile, kompetenceudvikling og de mange intelligenser, kan fra et kritisk perspektiv fortolkes som en afspejling af det overfladiske videnssyn i postmoderne tid. Målet med uddannelsespraksisser er ikke længere primært, at de lærende skal lære noget. For - som det ofte siges - det, de lærer i dag, er forældet i morgen. Derfor skal de i stedet "lære at lære" (metalæring) og lære, hvordan de lærer (metakognition) ved at identificere deres læringsstile, kompetence- og intelligensprofiler. De skal lære en masse om proces, og mindre om indhold." (Brinkmann 2010, s. 73).

Analysen og optællingen af DUT's artikler taler sit tydelige sprog. Hos mig som forfatter og redaktør af universitetspædagogisk forskning, praksis og formidling giver det resonans: Der er meget lidt stof at finde om indholdsudvælgelse af stof til undervisning. For nylig har jeg erfaret at jeg ikke let kan finde stof om lærebøger eller -midler til universitetsniveau. Og fx Rienecker, Stray Jørgensen, Dolin, Holten Ingerslev (2013) *Universitetspædagogik* eller Ulriksen (2014) *God undervisning på videregående uddannelser* indeholder ikke stikord som fx læremiddel eller -bog- Og indholds- og læremiddeludvælgelse er selvfølgelig et centralt tema som alle vi undervisere står over for hver eneste gang (og som i øvrigt fylder rigtig meget i skole- og gymnasiepædagogik): Hvilket stof skal jeg vælge at bygge på, at referere til, at sætte på litteraturlisten - og hvorfor? Og her har netop Tina Bering Keiding og Josefine Dalum skrevet en artikel om hvilke grundlag, et udvalg af undervisere vælger indhold og litteratur på (Keiding og Dalum, 2012).

Så jeg genkender at videnskabelige og faglige pædagogiske overvejelser på skrift om valg af undervisningsindhold er blandt de mindre beskrevne emner, men helt ubeskrevet er valg af undervisningsindhold til universitetsundervisning ikke. Universitetspædagogik beskæftiger sig, under forskellige emneord, med indholdsudvælgelse, fx er begreberne 'threshold concepts' (Meyer og Land, 2003), 'core concepts', og det skandinaviske ord 'pensumitis' alle begreber der handler om at prioritere i indhold, i stof og læremidler, og disse begreber bruges og diskuteres bl.a. på universitetspædagogikum rundt omkring i Danmark. De er også beskrevet i dansk litteratur, men jeg medgiver: I artikler og bøger på dansk fylder temaet 'udvælgelse af indhold til universitetsundervisning' ikke meget.

Hvorfor handler DUTs artikler ikke mere om undervisningens indhold?

Flertallet af bidragene til DUT 2006-2013 er optagede af metodespørgsmål - ja. Hvad kan være årsagerne til det? For skiftende redaktioner gennem årene har næppe favoriseret metodeartikler på bekostning af artikler om andre didaktiske kategorier, heriblandt undervisningens indhold og de studerende og deres forudsætninger og læring. Hvorfor er der så megen interesse for undervisningsmetoder både i DUT, og som Keiding og Qvortrup dokumenterer, også i udenlandske universitetspædagogiske tidsskrifter? Og nu spekulerer jeg på de blinde pletters ætiologi. Det kan kun blive hypoteser, for der er næppe fast viden om hvorfor noget er i forgrund og andet er i baggrund - og forgrund og baggrund skifter måske også i takt med udviklinger i uddannelseslandskabet på universiteterne.

Her er ét bud: Læringsmålsbeskrivelser opdelt i viden, færdigheder og kompetencer betyder at der for alle undervisere er kommet fokus på netop kompetencer som betyder 'at kunne noget i kontekst'. Handlefærdigheder er dermed blevet betonet. Generelle færdigheder og kompetencer er ligeledes blevet betonet, fx formidlingsfærdigheder, etik, gruppearbejde. Passet for dette kommer bl.a. fra universiteternes aftagere. Dette er nyt, eller rettere: betoningen af generelle kompetencer er nyt. Og de færdigheds- og kompetencemålsætninger som underviserne skriver ind i deres kursusbeskrivelser, kalder på nye metoder i undervisningen, både for at stude-

rende skal øve sig på at kunne handle og på at kunne demonstrere kompetencer, og ikke kun viden til eksamen. Kursusbeskrivelser med lærings- og kompetencemål har i sig selv øget presset på undervisningsmetoder som betyder at de studerende agerer og håndterer fagets genstande, og også interagerer, altså i høj grad de dialog- og handlingsbaserede metoder. Det er i særlig grad metoder i universitetsundervisningen der presser sig på når der tales engageret deltagelse versus gåen-på-facebook i undervisningen, uforberedthed, gennemførsel, frafald. Det er også 'relevant' indhold, men de studerendes former for interaktion med det relevante indhold kan man næppe se bort fra.

Her er mit bud nr. to: Praxis- og metodefokus frem for teoretisk fokus i DUT kan også tænkes at have sammenhæng med DUT's profil af bidragydere som er fordelt på undervisere, universitetspædagogiske forskere og konsulenter. Qvortrup og Keiding har ikke koblet deres indholdsanalyse med en forfatteranalyse. Forfatterne og læserne af DUT er nemlig ikke kun universitets- eller uddannelsesforskere som er en meget lille gruppe mennesker i Danmark. Forfatterne er en meget bredere gruppe.

Man må forvente at bidragenes indhold afspejler hvad forfatterne arbejder med. Og i Danmark er der kun ganske få mennesker der beskæftiger sig med teoretisk universitetspædagogik eller -didaktik. Der er også ganske få som p.t. har mulighed for at lave større empiriske undersøgelser af universitetspædagogik, undersøgelser som rækker ud over deres egen praksis. Det er praksis- og praksisudvikling på det individuelle niveau der fylder på universiteterne, og det er derfor også det som artiklerne i DUT afspejler. Det har ikke ændret sig væsentligt siden starten i 2006 og DUT's første leder som beskriver intentionen med DUT som

"[...] at Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift kan blive forum for udveksling af universitetspædagogisk forskning, information, refleksion, kritik og inspiration og for udveksling af universitetspædagogiske erfaringer og holdninger" (Jensen, 2006).

Mit bud nr. tre er at metoder er et emne inden for didaktik, som lader sig udveksle og dele. Metoder kan undervisere have til fælles. Indhold i mindre grad, ud over snævre fagfællesskaber. Det er ganske svært at skrive en videnskabelig artikel om universitetsundervisnings indhold, og de indholdsmæssige valgs relation til andre didaktiske kategorier som bliver principiel nok til at ramme en tværfaglig målgruppe af undervisere, også fra andre fag end ens eget. At metodeeksperimenter lettere lader sig beskrive og dele og kan bruges af andre, er ét muligt bud på hvorfor der skrives og læses så meget om undervisningsmetoder. Endelig er der som bekendt metodefrihed, mens indhold er underlagt bindinger.

Dette var en række bud på hvad der kan ligge bag hvad skribenterne til DUT vælger at skrive om – der kan være andre relevante bud.

Jeg kan kun erklære mig enig i at undervisningens metoder ikke bør selvstændiggøre sig som uafhængige af indhold, intention, deltagere, eksamen, og hele konteksten.

Svend Brinkmann hvis antologi Qvortrup og Keiding henviser til, slutter sin artikel om uren pædagogik med at skrive at han "har ingen færdig opskrift på, hvordan det [videns- og uddannelsessyn, som han kritiserer som 'ren pædagogik' L.R.] kan overvindes" (2010, s. 79), men at pædagogik altid bør handle om noget. Jeg vil hermed opfordre og invitere Qvortrup og Keiding til i deres næste artikel i DUT at tage skridtet videre end den nok så interessante kritik af hvad der mangler, og give læserne deres konstruktive bud på hvordan man - gerne konkret - som underviser og undervisningsudvikler kan fylde "de didaktiske kategorier" ud med mere end undervisningsmetoder.

Litteratur

- Brinkmann, S. I. (2010). Uren pædagogik i en overfladisk tid. *Kvan - et tidsskrift for læreruddannelsen og folkeskolen*, 30(88), s. 71-80.
- Keiding, T. B. & Dalum.Hansen, J. (2012). Undervisningens indhold: universitetsdidaktikkens stedbarn. *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 7(13), s. 106-119.
- Jensen, T. K. (2006): Dansk universitetspædagogisk Tidsskrift - derfor!. *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 1(1), s. 1-3.
- Meyer, J. & Land, R. (2003). *Threshold Concepts and Troublesome Knowledge: Linkages to Ways of Thinking and Practising within the Disciplines*. Occasional Report Nr. 4. <http://www.etl.tla.ed.ac.uk/docs/ETLreport4.pdf>
- Qvortrup, A. & Keiding, T. B. (2015). DUT som didaktisk felt – en empirisk analyse af didaktiske temaer i perioden 2006-2013. *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 11(19).
- Rienecker, L., Jørgensen, P. S., Dolin, J. & Ingerslev, G. H. (2013). *Universitetspædagogik*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Rienecker, L & Jørgensen, P. S (2015). *Universitetspædagogiske praksisser*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Ulriksen, L. (2014). *God undervisning på videregående uddannelser*. København: Frydenlund.